

ساعت امتحان: ۱۰ صبح
تاریخ امتحان: ۹۷/۳/۲۷
تعداد برگ: ۳ برگ

ش سندلی (ش داوطلب): نام واحد آموزشی: **دبیرستان انرژی اتمی ایران** نوبت امتحانی: خرداد ماه ۹۷ پایه: دهم
نام و نام خانوادگی: نام پدر: رشته / رشته های: علوم انسانی
سوالات درس: علوم و فنون ادبی نام دبیر/دبیران: جناب آقای جواهریان سال تحصیلی: ۹۷-۱۳۹۶

الف) کلیات (۱/۵)

۱- درست یا غلط بودن عبارت‌های زیر را تعیین کنید. (۱)

عبارت	درست	نادرست
بلاغت فصاحت را هم در بر می‌گیرد.		
علم بلاغت سه شاخه دارد.		
قلمرو ادبی شامل دو سطح واژگانی و دستوری است.		
در منطق ادبیات، هر واژه معنای قراردادی و روشنی دارد.		

۲- هریک از موارد زیر به کدام سطح‌های قلمرو ادبی است؟ (۰/۵)

- بررسی آرایه‌هایی چو تشبیه و استعاره: [ ]
- بررسی وزن و قافیه [ ]

ب) تاریخ ادبیات و سبک‌شناسی (۱/۵)

۳- نام دیگر فارسی نو چیست؟ (۰/۲۵)

۴- فارسی نو در دوره‌ی ساسانی چه کاربردی داشت؟ (۰/۵)

۵- دو نمونه از ویژگی‌های شعر سبک خراسانی را نام ببرید. (۰/۵)

۶- یک نمونه بارز برای نثر موزون نام ببرید. (۰/۲۵)

ج) موسیقی شعر (۴)

۷- بیت‌های هموزن را در ستون دوم بیابید و شماره‌ی آن‌ها در خانه‌ی مربوط در ستون اول بنویسید. (۱)

یک	مخور هول ابلیس تا جان دهد هر آن کس که دندان دهد نان دهد	در کارگه کوزه‌گری رفتم دوش دیدم دو هزار کوزه گویا و خموش
دو	یک چشم من اندر غم دلدار گریست چشم دگرم حسود بود و نگریست	دوش دیدم که ملائک در میخانه زدند گل آدم بسرشتند و به پیمانۀ زدند
سه	تشویش وقت پیر مغان می‌دهند باز این سالکان نگر که چه با پیر می‌کنند	فریدون فرخ فرشته نبود ز مشک و ز عنبر سرشته نبود
چهار	نه من از پرده‌ی تقوا به در افتادم و بس پدرم نیز بهشت ابد از دست بهشت	تا کی می صبح و شکرخواب بامداد هشیار گرد هان که گذشت اختیار عمر

۸- در بیت زیر کلمات مشخص شده را به خط عروضی بنویسید. (۰/۵)

تو با شاه چین جنگ جوی و نبرد [ ]

از آن نامداران برانگیز گرد [ ]

۹- در کدام بیت‌ها قافیه‌ی قافیه دقیقاً یکسان است؟ (۰/۲۵)

الف) در این بود درویش شوریده‌رنگ / که شیری برآمد شغالی به چنگ

ب) گرچه این عاشق بخارا می‌رود / نه به درس و نه به استا می‌رود

ج) سخت‌گیری و تعصب خامی است / تا جنینی کار خون‌آشامی است

د) یار بد مار است هین بگریز از او / تا نریزد بر تو زهر آن زشت‌خو

[بیت ..... و بیت .....]

۱۰- حروف قافیه را در بیت زیر بیابید. (۰/۲۵)

چاره‌ی ما ساز که بی‌یاوریم / گر تو برانی به که روی آوریم [ ]

۱۱- کدام بیت ذوقافیتین است و کدام دارای قافیه‌ی درونی؟ (۰/۵)

الف) مژده بده مژده بده یار پسندید مرا / سایه‌ی او گشتم و او برد به خورشید مرا

ب) مقام دلگشایش جمع جمع است / جمال جان‌فزایش شمع جمع است

ج) من مانده‌ام رنجور از او، بیگانه و مهجور از او / گویی که نیشی دور از او، در استخوانم می‌رود

د) این خرقه که من دارم، در رهن شراب اولی / وین دفتر بی‌معنی، غرق می‌ناب اولی

ذوقافیتین: [ ] قافیه‌ی درونی: [ ]

۱۲- بگویند حرف مشخص شده در هر مصراع نماینده‌ی صامت است یا مصوت. (۰/۵)

بیا تا بگردیم و کین آوریم / به جنگ ابروان پر ز چین آوریم [ ]

تا شبان آواز خود را خوانده بود / مه تمام جاده را پوشانده بود [ ]

۱۳- تعداد مصوت‌های مصرع زیر را بنویسید. (۰/۲۵)

از پی توست این همه امید و بیم [ ]

۱۴- در مصرع زیر نوع هجاهای خواسته شده را بنویسید (کوتاه، بلند، کشیده). (۰/۷۵)

از غم خبری نبود اگر عشق نبود

هجای اول: [ ] هجای چهارم: [ ] هجای هفتم: [ ]

د) بدیع لفظی (۳)

۱۵- آرایه‌های زیر را مقابل بیت مناسب بنویسید. هر آرایه را فقط یک بار می‌توانید بنویسید. (۱/۲۵)

واج‌آرایی، واژه‌آرایی، سجع، موازنه، ترصیع

ای زبان هم درد بی‌درمان تویی / ای زبان هم گنج بی‌پایان تویی	
ملکا مها نگارا صنما بتا بهارا / متحیرم ندانم که تو خود چه نام داری	
برگ بی‌برگی بود ما را نوال / مرگ بی‌مرگی بود ما را حلال	
آدمی در عالم خاکی نمی‌آید به دست / عالمی دیگر نباید ساخت وز نو آدمی	
دل در سر زلف یار بستم / وز نرگس آن نگار رستم	

۱۶- برای هریک از انواع سجع در عبارت زیر نمونه‌ای بیابید. (۰/۷۵)

الهی! ترسانم از بدی خود بیامرز مرا به خوبی خود. الهی! بر تارک ما خاک خجالت نثار مکن و ما را به بلای خود گرفتار مکن. پادشاهها گریخته بودیم تو خواندی، ترسان بودیم بر خوان «لاتقنطوا...» تو نشاندی. الهی! باغ امید ما را بی آب مکن و بنیاد توحید ما خراب مکن و به گناه روی ما را سیاه مکن.

متوازی: [.....و.....] مطرف: [.....و.....] متوازن: [.....و.....]

۱۷- نوع جناس را در هر مورد به صورت دقیق مشخص کنید. (۱)

آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد نیست باد [ ]

رندان تشنه لب را آبی نمی‌دهد کس / گویی ولی شناسان رفتند از ایم ولایت [ ]

شرف مرد به جود است و کرامت به سجود / هر که این هر دو ندارد عدمش به ز وجود [ ]

مرد را دردی اگر باشد خوش است / درد بی‌دردی علاجش آتش است [ ]

ه) کالبدشکافی شعر (۵)

• شعر زیر را بخوانید و به سؤالات پاسخ دهید.

شَنیدم که وقتی سحرگاهِ عید
یکی طشتِ خاکسترش بی‌خبر
همی گفت شولیده دستار و موی
که ای نَفَس من در خورِ آتشم

زگرمابه آمد برون بایزید
فرو ریختند از سرایی به سر
کفِ دستِ شکرانه مالان به روی
به خاکستری روی درهم کشم؟

۱۸- قالب این شعر چیست؟ (۰/۵)

۱۹- با توجه به حکایت معنای واژه‌ی «شولیده» را بنویسید. (۰/۵)

۲۰- در شعر دو جناس بیابید و جدول زیر را کامل کنید. (۱)

شماره‌ی بیت	واژه‌های جناس	نوع جناس

۲۱- در بیت دوم کدام ضمیر جابجا شده و نقش آن چیست؟ (۰/۵)

۲۲- در بیت اول کدام واژه تلفظی متفاوت با تلفظ امروزی دارد؟ از کجا می‌توان به این امر پی برد؟ (۰/۵)

۲۳- در شعر یک تناسب (مراعات‌النظیر) بیابید. (۰/۵)

۲۴- در شعر یک کنایه بیابید و توضیح دهید. (۰/۵)

۲۵- پیام شعر را بنویسید و درباره‌ی آن توضیح دهید. (۱)

و) کالبدشکافی نثر (۵)

• حکایت زیر را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.

پادشاهی را مهمی پیش آمد. گفت: اگر انجام این حالت به مراد من برآید چندین درم دهم زاهدان را. چون حاجتش برآمد و تشویش خاطرش برفت وفای نذرش به وجود شرط لازم آمد. یکی را از بندگان خاص کیسه‌ای درم داد تا صرف کند بر

زاهدان. گویند غلامی عاقل هشیار بود. همه روز بگردید و شبانگه باز آمد و درمها بوسه داد و پیش مَلِک بنهاد و گفت: زاهدان را چندان که طلب کردم نیافتم. گفت: این چه حکایت است؟ آنچه من دانم در این مُلک چهارصد زاهدست. گفت: ای خداوندِ جهان، آن که زاهدست نمی‌ستاند و آن که می‌ستاند زاهد نیست. مَلِک بخندید و ندیمان را گفت: چندان که مرا در حقِ خداپرستان ارادت است و اقرار، مر این شوخ دیده را عداوت است و انکار و حق به جانبِ اوست.

زاهد که درم گرفت و دینار زاهدتر از او کسی بدست آر

۲۶- یک نمونه کاربرد تاریخی در حوزه‌ی واژگان بیابید و تفاوت معنای آن واژه با معنای امروزی توضیح دهید. (۱)

۲۷- دو نمونه «را»ی حرف اضافه بیابید و جدول زیر را کامل کنید. (۰/۵)

شماره‌ی خط	جمله

۲۸- فعل «دهم» در سطر اول مضارع اخباری است یا التزامی؟ (۰/۵)

۲۹- سبک نثر به کوتاهی جملات گرایش دارد یا بلندی؟ (۰/۵)

۳۰- در متن دو مورد سجع پیدا کنید و نوع دقیق آن را بنویسید (۱)

شماره‌ی سطر	کلمات سجع	نوع سجع

۳۱- کدام شخصیت در این حکایت دچار تحول فکری می‌شود؟ (۰/۵)

۳۲- این حکایت چه واقعیت اجتماعی را نشان می‌دهد؟ توضیح دهید. (۱)

در این آزمون و در همه‌ی آزمون‌ها موفق باشید.